

DEBATA.

MIESIĘCZNIK REGIONALNY

tylko prawda jest ciekawa
Józef Mackiewicz

Marzec

Żołnierze V Brygady Wileńskiej AK mjr. Zygmunta Szendzielarza ps. „Łupaszko”.
Chwała bohaterom antykomunistycznego podziemia!

Bachmura

o „Ateńczykach” przed telewizorem

Brenda

o przywracaniu pamięci o Żołnierzach Wyklętych

Jarosiński

o Wandzie Bortkiewicz (Czyżewskiej) ps. „Basia”

Bp Jacek Jezierski

o Soborze Watykańskim II

Korejwo

o legitymacji partyjnej PZPR

Chazbijewicz

o generale Własowie i ROA

Socha

o „Bizancjum” w oddziale białostockim IPN

Kim są współpracownicy dyrektora Kukli?

Kardela

o prof. Marii Swianiewicz Nagięć

Tomaszewski

polemizuje z ks. Rosłanem na temat lefebrystów

Ks. Rosłan

odpowiada Tomaszewskiemu

Kobylińska

jeszcze o „Róży” Wojtka Smarzowskiego

Czacharowski

wiersz: „Fotografia rodzinna”

Baterowicz

wiersz: „Status quo”

Ks. Rosłan

o kabarecie w Wielkim Poście

Felietony Ulewicz, Krystka

Bętkowski

o Hercie, wyspie umarłych

Wesprzyj finansowo niezależne i wolne medium

„Fundacja Debata”, ul. Boenigka 10/26, 10-686 Olsztyn, nr konta bankowego: 26 24 90 0005 0000 4500 1354 7512

Prof. Maria Swianiewicz-Nagięć w ustaleniach SB z 1984 r.

Komunistyczna Służba Bezpieczeństwa Akademię Rolniczo-Techniczną w Olsztynie kontrolowała operacyjnie w ramach sprawy obiektowej krypt. „Uczelnia R”. Publikowane w „Debacie” artykuły Pawła P. Warota o olsztyńskich naukowcach¹, często wywoływały dyskusje o wiarygodności dokumentów SB. Niektóre osoby, którym historyk ten przypisywał współpracę z tajną policją polityczną PRL, często głosiły, że źródła te są niewiarygodne, a to znów, że aby pełnić w okresie komunizmu wysokie stanowiska na wyższej uczelni trzeba było skutecznie kontaktować się z SB. Przykład prof. Marii Swianiewicz-Nagięć, w latach 1981–1984 Prorektora ds. Rozwoju Kadry ART w Olsztynie, przeczy takim tezom. Najstarsza córka ocalałego z Katynia prof. Stanisława Swianiewicza, wybitnego ekonomisty, prawnika, pisarza i sowietologa, nie jest bynajmniej przypadkiem odosobnionym.

PIOTR KARDELA

Doc. dr hab. Maria Nagięć z d.[o-mu] Swianiewicz córka Stanisława i Olimpii Zembrzuckiej, ur. 1.06.1928 r. w Wilnie, narodowość i obywatelstwo polskie, pochodzenie społeczne inteligenckie, bezpartyjna...” – tak rozpoczyna się datowana na 20 marca 1984 r. tajna, nie sygnowana podpisem, obszerna esbecka „Informacja”, dotycząca zatrudnionej w Instytucie Ichtiologii i Rybactwa ART, sprawującej wówczas funkcję Prorektora ds. Rozwoju Kadry ART, prof. Marii Swianiewicz-Nagięć². Tak samo bezbłędnie zapisano w dokumencie informację o członkach rodziny inwigilowanej profesora: ojcu, bracie Witoldzie, dwóch synach: Marku i Piotrze oraz córce Hannie. Na pierwszym miejscu w cytowanej „Informacji” wymieniono naturalnie prof. Stanisława Swianiewicza, jego adres zamieszkania w Wielkiej Brytanii i wzmiankę, iż od 1939 r. przebywał na emigracji. Olsztyńscy esbecy w 1984 r. nie orientowali się tylko, że autor głośniejszy na Zachodzie książki *W cieniu Katynia* nadal żyje, bo przy jego nazwisku błędnie zapisano:

„prawdopodobnie zmarł”³. Co ciekawe, do momentu powstania „Solidarności” mało który z zatrudnionych w ART pracowników, czy nawet współpracowników Marii Nagięćowej, wiedział, że ta jest córką żyjącego w wolnym świecie zachodnim naocznego świadka Katynia⁴. Informacja taka z pewnością byłaby dla SB smakowitym kąskiem – warto przypomnieć, że tylko w 1984 r., a zatem w czasie gdy opracowano cytowaną „Informację”, wśród osób zatrudnionych w ART w Olsztynie działało aż 41 tajnych współpracowników SB⁵.

Utrudniona kariera naukowa

W dokumencie SB dalej czytamy: „Maria Nagięć w roku 1953 ukończyła Szkołę Główną Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie uzyskując I stopień studiów wyższych oraz tytuł zawodowy inżyniera. Stopień naukowy magistra rybactwa-ichtiologa Maria Nagięć otrzymała w roku 1958 /SGGW Warszawa/. 24.10.1964 r. obroniła rozprawę doktorską, 20.03.1979 r. przeprowadziła przewód habilitacyjny.

Maria Nagięć pracę zawodową rozpoczęła w Państwowym Gospodarstwie Rybackim w Węgorzewie na stanowisku ichtiologa. W roku 1956 rozpoczęła pracę zawodową w Akademii Rolniczo-Technicznej w Olsztynie, gdzie pracuje do chwili obecnej”⁶. Porównajmy te ustalenia z informacjami zawartymi w wydany w 2009 r. przez UWM *Słowniku biograficznym profesorów Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie*. W nocie pani profesor podano: „Nagięć Maria Teresa – nauki rolnicze (rybactwo); ur. 1 czerwca 1928, Wilno; absolwentka WSR Olsztyn 1958, dr 1964, dr hab. 1979, prof. 1997. Praca zawodowa: 1952–53 mł.[odszy] prac.[ownik] naukowy Inst.[ytutu] Rybactwa Śródlądowego w Olsztynie; 1953–56 ichtiolog w P[aństwowym] G[ospodarstwie] Ryb.[ackim] w Węgorzewie; WSR/ART: 1956–97 kolejne stopnie naukowe w Katedrze Ichtiologii na Wydz.[iale] Rybactwa; 1981–84 prorektor ds. rozwoju kadry [...]”⁷. Jak widać, w esbeckim dokumencie nie pomyślono ani jednej daty, czy innej informacji; wystąpiła jedynie nieścisłość w nazwie uczelni, bo w Olsztynie najpierw istniała Wyższa Szkoła Rolnicza, a dopiero od 1 października 1972 r. – Akademia Rolniczo-Techniczna. Jedyny błąd dotyczy tylko ukończonej przez Marię Nagięć uczelni wyższej, na której uzyskała magisterium: w esbeckim źródle podano mylnie: „SGGW Warszawa”, a w publikacji UWM – poprawnie: „WSR Olsztyn”⁸. Część zapisów z esbeckiego dokumentu potwierdzają również wspomnienia samej profesor: „Studia inżynierskie na Wydziale Rolniczym specjalizacji rybackiej ukończyłam w lutym 1953 r. 4 marca 1953 r., ówczesnym zwyczajem, odbyło się posiedzenie Komisji Wydziału Pracy, w czasie którego dowiedziałam się, że nie będę mogła pracować w żadnym instytucie naukowym ani na żadnej uczelni, natomiast mam otwartą drogę zatrudnienia w praktyce rybackiej, czyli w niedawno zorganizowanych Zespołach Rybackich, podległych Centralnemu Zarządowi Rybactwa w Warszawie. Komisja była tak łaskawa, że pozwoliła mi wybrać dowolny

zespół z terenu całej Polski”⁹. I nieco dalej: „1 kwietnia 1953 r. podjęłam pracę w Zespole Rybackim w Węgorzewie i zamieszkałam w tym położonym nad rzeką Węgorz, wówczas zburzonym, miasteczku. Jednocześnie utrzymywałam kontakt z Pracownią Biologii Ryb [Instytutu] Rybactwa Śródlądowego] kierowaną przez dr. Janusza Zawiszę. W styczniu 1955 r. otrzymałam od dyrektora [Stanisława] Sakowicza, własnoręcznie napisany i adresowany list, który dotyczył włączenia mojej osoby do organizowanego studium magisterskiego. Profesor był jednocześnie dyrektorem IRS-u, dziekanem Wydziału Rybackiego WSR oraz kierownikiem Katedry Rybactwa na Wydziale Rybackim”¹⁰. O dalszej drodze naukowo-zawodowej Marii Nagięć informują kolejne karty jej wspomnień¹¹.

Warto tu dodać, że kiedy Maria Nagięć studiowała na SGGW, w kwietniu 1952 r. Komisja Kongresu USA zajmująca się wyjaśnieniem okoliczności zbrodni katyńskiej, na czele której stał kongresman Ray J. Madden, przeprowadzając w Londynie swoje czynności, przesłuchiwała jako świadka m.in. prof. Stanisława Swianiewicza. Ojciec Marii Nagięćowej zeznał wówczas pod fikcyjnym nazwiskiem: Jerzy Lebedziewski i miał zamaskowaną twarz. Jak była to dla córki niebezpieczna sytuacja, wyjaśnić chyba nie trzeba. Prof. Swianiewicz przekazał wówczas Amerykanom rewelacyjne wręcz informacje, ponieważ – co odnotował prof. Tadeusz Wolsza – „od grupy polskich oficerów prowadzonych na śmierć został odłączony w ostatniej chwili, tuż przed załadowaniem do samochodów jadących do lasu katyńskiego”¹². Tego typu zeznania były dla komunistycznych władz nad Wisłą niezwykle groźne, gdyż Katyń był „mordem założycielskim” systemu komunistycznego w powojennej Polsce¹³.

Założyciel kortowskiej „Solidarności”

Istotne miejsce w esbeckim źródle zajmuje opis działalności opozycyjnej Marii Nagięćowej, związany z powstaniem w ART Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność”. W dokumencie przechowywanym w IPN, czytamy: „W stałym miejscu pracy doc. dr hab. Maria Nagięć, tj. Akademii Rolniczo-Technicznej w Olsztynie w dniu 2.10.1980 r. odbyło się zebranie założycielskie NSZZ »Solidarność« przy kortowskiej Akademii. Zebranie to odbyło się z inicjatywy i wysiłku organizacyjnego Wydziału Ochrony Wód i Rybactwa Śródlądowego. Udział w nim wzięło 130 pracowników następujących

Prof. Maria Swianiewicz – Nagięć. Fot. Dariusz Jarosiński

jednostek organizacyjnych ART Olsztyn: Zakładu Remontowo-Budowlanego, Działu Transportu, Zakładu Prototypów i Aparatury Naukowo-Badawczej, Działu Technicznego, Działu Obsługi D[omów] S[tudenckich], oraz Działu Gospodarczego i Administracji. Przewodniczącym wymienionego na zebraniu założycielskim

Prof. Stanisław Swianiewicz, świadek Katynia, wybitny sowietolog, ekonomista, prawnik, historyk. Fot. archiwum Marii Swianiewicz – Nagięć

Zakładowego Komitetu Założycielskiego NSZZ »Solidarność« została doc. dr Maria Nagięć”¹⁴. Esbeckie ustalenia są tu niezwykle precyzyjne. Niewykluczone, że w tej części „Informacji” posiłkowano się artykułem samej Marii Nagięćowej, który ukazał się w pierwszym numerze pisma „Solidarność Kortowska”, na co wskazuje chociażby fakt wymieniania wydziałowych jednostek organizacyjnych ART w

tej samej kolejności¹⁵. Założycieli kortowskiej „Solidarności”, obok Marii Nagięćowej, było więcej; skład Tymczasowego Zarządu Związku w ART stanowili: Maria Nagięć – przewodnicząca, Janusz Wodziński – wiceprzewodniczący, Aleksander Nożyński – sekretarz, Antoni Grygorczyk – sekretarz, Tadeusz Poźniak – rzecznik prasowy, Józefa Mielnik – skarbnik i jako członkowie: Edward Majewski, Janusz Cerański, Zbigniew Amankowicz, Krzysztof Jasiński i Andrzej Wołodźko¹⁶. Duży udział w powstaniu „Solidarności” przy ART miał również członek MKZ i istniejącej już od połowy września organizacji związkowej przy WSP – Wojciech Ciesielski, który po wielu wcześniejszych spotkaniach, m.in. z Jerzym Meisnerem i Józefą Mielnik, 2 października wydatnie wsparł ideę przeprowadzenia wyborów do wspomnianego Komitetu Założycielskiego¹⁷. „Solidarność” w Olsztynie od zarania swego istnienia aktywnie angażowała się w odkłamywanie i pielęgnowanie pamięci historycznej społeczeństwa. W pracy tej zaznaczyła się również prof. Maria Nagięćowa, która 25 listopada 1980 r. razem ze Zbigniewem Ugglem z kortowskiej „Solidarności”, wystosowała do MKZ w Olsztynie oświadczenie postulujące ustanowienie „16 Grudnia” dniem powszechnej żałoby narodowej i Ogólnopolskim Świętem „Solidarności” oraz ostro domagała się ustalenia, osądzenia i ukarania osób odpowiedzialnych za śmierć Polaków podczas Grudnia ’70¹⁸. Profesor z pewnością wiedziała, że ten porównywalny z Powstaniem Poznańskim 1956 roku, choć bardziej rozległy i długotrwały, wybuch społeczny był jedną z tragiczniejszych kart walki Polaków z komunizmem. „Tragiczny tydzień grudnia [1970 r.] – napisał

potem o tej masakrze prof. Andrzej Friszke – kosztował życie 45 ludzi, spośród których 12 nie ukończyło 20 lat, a 24 osoby lat 30. Było ponad 1100 rannych. Zatrzymano ponad 3000 osób, w tym wielu ciężko pobito”¹⁹. Prof. Nagięciowa, jako jeden z liderów kortowskiej „Solidarności”, osoba przez wielu postrzegana jako wzór do naśladowania, nie mogła być obojętna wobec takich faktów, dlatego głośno dopominała się stosowania prawa i sprawiedliwości.

Negatywny stosunek do PRL

W dalszej części esbeckiego dokumentu o Marii Nagięciowej, napisano: „W wyniku przeprowadzonych w maju 1981 roku wyborów do Komisji Zakładowej NSZZ »Solidarność« Maria Nagięć objęła funkcję sekretarza Zarządu Komisji Zakładowej. Przynależność i zaangażowanie doc. Marii Nagięć w działalność NSZZ »Solidarność« była głęboko umotywowana oraz odpowiadała jej wewnętrznym przekonaniom i postawie społeczno-politycznej. W utrzymywanych kontaktach, także spoza olsztyńskiego środowiska naukowego dawała wyraz swojemu jednoznaczemu negatywnemu stosunkowi do działalności struktur administracyjno-politycznych PRL, starając się tłumaczyć w pozytywnym klimacie wszelką działalność NSZZ »Solidarność«. Istotnym dla odnotowania był fakt dużego zaangażowania czasowego Marii Nagięć na niwie działalności związkowej. Wyrazem tego była m.in. działalność publicystyczna na łamach zakładowego biuletynu związkowego [„Solidarność Kortowska” – przyp. PK]. Maria Nagięć z dużym przekonaniem zaliczała wspomniany biuletyn do periodyków wolnej, niezależnej, nieskrępowanej myśli”²⁰. Śledząc wypowiedzi osób z kręgu kortowskiej „Solidarności”, można tylko potwierdzić prawdziwość powyższych ustaleń. Prof. Antoni Jutrzenka-Trzebiatowski napisał, że wybory na przewodniczącego Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność” przy ART odbyły się 17 grudnia 1980 r., a jego kandydaturę do tej funkcji wysunęła właśnie prof. Nagięciowa. „Wynikiem końcowego głosowania – kontynuował profesor – zostałem wybrany Przewodniczącym Komisji Zakładowej NSZZ »Solidarność« w Kortowie. Zawsze uważałem, że dokonanie tego wyboru było wspaniałym wyrazem gestem zaufania dla dotychczasowej Przewodniczącej, Pani prof. Marii Nagięć, gdyż ja do tego momentu nie zdążyłem się niczym szczególnie wyróżnić. Z tego powodu w każdej potrzebie starałem się często korzystać z autorytetu i doświadczenia Pani Profesor i innych zaangażowanych członków naszego związku”²¹. Informacje

SB jako prawdziwe potwierdza dziś również m.in. były rzecznik prasowy Komisji Zakładowej Tadeusz Poźniak²². W biuletynie „Solidarność Kortowska” rzeczywiście znajdują się artykuły prof. Nagięciowej. Kiedy 27 marca 1981 r. odbył się w Olsztynie, podobnie jak w całym kraju, cztero-godzinny strajk ostrzegawczy, związany z postulatami wysuwany przez „Solidarność”, wzięło w nim udział 256 zakładów pracy z terenu Warmii i Mazur. Zastrajkowali również studenci dwóch olsztyńskich uczelni wyższych (WSP i ART) oraz przedstawiciele związków branżowych²³. „Nasz strajk miał charakter solidarnościowy – pisała w kwietniu 1981 r. prof. Nagięciowa. – Swoją postawą wyrażaliśmy poparcie dla pięciu postulatów wysuniętych przez NSZZ »Solidarność«. Łączymiśmy się z robotnikami, a że 4-ty postulat dotyczył rolników /zagwarantowanie rolnikom pra-

Okładka książki Stanisława Swianiewicza „W cieniu Katynia”.

wa do zrzeszania się w związki zawodowe/ – więc i z chłopami. Postawę jedności narodowej uznaliśmy i uznajemy nadal za nadrzędną w stosunku do naszej bieżącej działalności naukowej i dydaktycznej”²⁴.

Liga Walki z Bolszewizmem

W dalszej części „Informacji” SB podano, jak to Maria Nagięciowa liczyła na stworzenie w Polsce, na fali solidarnościowych przemian (naturalnie przed 13 grudnia 1981 r.), organizacji skupiającej „pokrzywdzonych przez władze ludowe”, a zatem związku zrzeszającego m.in. osoby tak ciężko doświadczone przez komunistów, jak jej mąż Celestyn Nagięć, były żołnierz konspiracji niepodległościowej – Żołnierz Wyklęty. W cytowanym dokumencie SB odnotowano, że mąż pani

profesor urodził się w 1921 r. w Nowosiłce koło Tarnopola i zatrudniony był jako specjalista w Instytucie Podstawowych Nauk Weterynaryjnych ART w Olsztynie. „[U]stalono – pisano dalej – że w/w należał w okresie okupacji hitlerowskiej do Armii Krajowej. Ujawnił się 13.10.1945 r. W marcu 1946 r. wstąpił do zbrojnej bandy NSZ, występującej pod nazwą »Liga walki z bolszewizmem«. Aresztowany w listopadzie 1946 r. i skazany wyrokiem Wojskowego Sądu Rejonowego w Krakowie, po zastosowaniu amnestii, na karę 10 lat pozbawienia wolności. Akt oskarżenia zarzucał Celestynowi Nagięciowi udział, jako członkowi »Ligi walki z bolszewizmem«, w zbrojnych napadach rabunkowych i morderstwie członka PPR”²⁵. Dziś wiadomo, że członkowie partii komunistycznej i funkcjonariusze bezpieczeństwa, fałszywym mianem „band” określali polskie oddziały niepodległościowe, a ich „rabunkami” – akcje ekspropriacyjne²⁶.

„Informacja” SB w zakresie ustaleń dotyczących męża Marii Nagięć zawierała prawdę, bo Celestyn Nagięć – rzeczywiście urodzony w miejscu i czasie prawidłowo wskazanym przez SB – w 1939 r. jako przedpoborowy należał do gimnazjalnego hufca Przysposobienia Wojskowego przy 20. pułku piechoty w Krakowie. Podczas kampanii wrześniowej brał udział w walkach wzdłuż linii: Dynów, Przemyśl, Janów i Beresteczko, po czym formacja, w której przebywał 18 września 1939 r. została rozbrojona przez zagon pancerny Armii Czerwonej. Celestyn Nagięć do AK wstąpił w 1943 r., jako żołnierz AK ps. „Sas” zajmował się wywiadem i sabotażem. W 1944 r. wstąpił do Samodzielnego Batalionu Partyzanckiego „Skała”, operującego w okolicach Krakowa. Niektóre przekazy historyczne, w tym niekomunistyczne, informują, że Celestyn Nagięć wykonywał wyroki śmierci na członkach PPR i UB. W 1946 r., już po ujawnieniu się jako żołnierz AK, przyszły mąż pani profesor wstąpił do Ligi Walki z Bolszewizmem, konspiracyjnej organizacji niepodległościowej działającej od listopada 1946 do marca 1947 na terenie Krakowa i powiatu krakowskiego, oraz Chrzanowa. Dowódcą Ligi był Józef Kleczek ps. „Wyrocznia”. Działalność organizacji polegała z jednej strony na przeprowadzaniu zamachów na funkcjonariuszy UB i PPR, jak też żołnierzy Armii Czerwonej, z drugiej zaś na prowadzeniu antykomunistycznej propagandy, m.in. poprzez rozpowszechnianie ulotek²⁷. Celestyn Nagięć za działalność w Lidze w 1947 r. został aresztowany i skazany przez Wojskowy Sąd Rejonowy w Krakowie na piętnaście lat więzienia, z których odsiedział osiem²⁸. Drobnie tylko

nieścistości i uwaga: konspiracyjne ugrupowanie Liga Walki z Bolszewizmem nie była formacją Narodowych Sił Zbrojnych, ale powiązane było z Narodową Organizacją Wojskową i Stronnictwem Narodowym, choć w aktach prokuratorskich w jej kontekście początkowo rzeczywiście pisano: „nielegalna organizacja NSZ »Liga Walki z Bolszewizmem«”²⁹. Esbecy w cytowanej notatce pominieli informację, że Celestyn Nagięć pracując w ART w Olsztynie, był obok żony Marii mocno zaangażował się w powstanie i działalność kortowskiej „Solidarności”, a nawet 17 grudnia 1980 r. został wybrany członkiem Komisji Zakładowej³⁰.

Przywiązanie do Kościoła

Choć po 13 grudnia 1981 r., kiedy Wojciech Jaruzelski poprzez wprowadzenie stanu wojennego w Polsce „postawił wojskową tamę wolności i podmiotowości społeczeństwa”³¹, a z uniwersytetów i uczelni wyższych usuwano niewygodnych naukowców, wobec Marii Nagięciowej wniosków o usunięcie z funkcji Prorektora ART nie formułowano. Za to stwierdzono w jej przypadku – jak pisano dalej w cytowanej „Informacji” – „szereg sytu-

acji mających negatywne skutki wychowawcze wobec środowiska studenckiego a wynikające ze światopoglądu doc. dr. Marii Nagięć, która jest wyznania rzymskokatolickiego. Wyrazem jej zaangażowania religijnego są kontakty utrzymywane z klerem katolickim w Olsztynie, m.in. z ks. J.[ulianem] Żołnierkiewiczem i ks. [Janem] Górnym. W konsekwencji doc. dr. Maria Nagięć uczestniczy od 1981 roku corocznie w październiku w inauguracji roku akademickiego organizowanej przez Ośrodek Duszpasterstwa Akademickiego dla młodzieży studenckiej olsztyńskich uczelni. Uczestniczyła w inauguracjach takich 27.10.[19]82 r. i 20.10.[19]83 r. Uczestnictwo jej ma charakter oficjalnego udziału jako przedstawiciela władz uczelnianych zwłaszcza, że do członków Senatu jest wystosowywane każdorazowo przez D[uszpasterstwo] A[kademickie] oficjalne zaproszenie. W dniu 7.01.[19]84 r. prorektor M. Nagięć wzięła udział wraz z młodzieżą akademicką w liczbie kilkudziesięciu osób, w tzw. »opłatk« tj. w spotkaniu z biskupem Diecezji Warmińsko-Mazurskiej. Nadal stwierdza się zainteresowanie M. Nagięć spotkaniami organizowanymi w Olsztynie przez kler katolicki z młodzieżą oraz udział w spo-

tkaniach organizowanych np. przez ks. J. Żołnierkiewicza dla aktywu świeckiego w parafii [pw. Najświętszego] S.[erca Pana] J.[ezusa]”³². Powyższe informacje są naturalnie prawdziwe, co mogą potwierdzić dziesiątki osób, w tym z pewnością wymienieni w „Informacji” kapłani³³, tudzież – jeśli by chcieli wyznaczyć prawdę – liczni, zidentyfikowani w IPN, byli TW działający w środowisku ODA³⁴.

Z całą mocą należy podkreślić, że o patriotyzmie prof. Marii Swianiewicz-Nagięć świadczy przede wszystkim jej piękna biografia i znający ją ludzie: przyjaciele, naukowcy, byli studenci, wielu opozycjonistów. Co może jest mniej istotne, choć przecież w niczym nie przeszkadza, patriotyzm ten potwierdzają także materiały SB, źródło jak pokazano na przykładzie tylko drobnego wycinka, wiarygodne i jako takie dające się obecnie weryfikować.

Dr historii, pracownik Delegatury Instytutu Pamięci Narodowej w Olsztynie.

PIOTR KARDEŁA

(Przypisy)

1. Zob. artykuły historyka z olsztyńskiego IPN – Pawła P. Warota: *Ostatni rektor – pierwszy TW*, „Debata” 2007, nr 2; *Przedostatni rektor – nie ostatni TW*, „Debata” 2008, nr 1 (4); *Sprawa Jana Adamiaka – TW „Janusz”*, „Debata” 2008, nr 12 (15); *Esbecki „Piernik” i radzieckie albumy. Współpraca profesora Bednarskiego z komunistycznym wywiadem*, „Debata” 2009, nr 12 (27); *Współpraca naukowca z kontrwywiadem SB – przypadek profesora Tarczyńskiego – KO „Turysta”*, „Debata” 2010, nr 1 (28); *Agent na medal. Docent Rotkiewicz – TW ps. „Ugo Hansen”*, „Debata” 2010, nr 2 (29); *Holender Warota” – słownik agentów olsztyńskiej SB*, „Debata” 2010, nr 10 (37); *Holender Warota” – słownik agentów olsztyńskiej SB*, „Debata” 2010, nr 11 (38); *Dobry obserwator*, „Debata” 2011, nr 7 (46).

2. IPN Bi, 065/4/15, Akta sprawy obiektowej SB krypt. „Uczelnia R”, Informacja dot. [ycząca] doc. dr. Marii Nagięć Prorektor ART w Olsztynie, 20 III 1984, k. 28 / dalej: Informacja SB/.

3. Stanisław Swianiewicz zmarł 22 maja 1997 r. w Londynie; pochowany został w Halifaksie obok żony Olimpi. Niezwykle interesujący artykuł o kolejach życia prof. Swianiewicza, z wykorzystaniem niepublikowanych wcześniej listów wysyłanych z sowieckich łagrów do rodziny, opublikował Dariusz Jarosiński, zob. *idem*, *Świadek Katynia*, „Nowe Państwo” 2009, nr 1 (373). Wydana na Zachodzie książka profesora o mordzie katyńskim w Polsce mogła ukazać się dopiero po 1989 r. Zob. S. Swianiewicz, *W cieniu Katynia*, Warszawa 1990.

4. Informacja uzyskana od Dariusza Jarosińskiego. O konsekwencjach mówienia o Katyniu w Polsce rządzonej przez komunistów, zob. P. Gaszold-Seń, *Sila przeciw prawdzie. Represje aparatu bezpieczeństwa PRL wobec osób kwestionujących oficjalną wersję Zbrodni Katyńskiej* [w:] *Zbrodnia Katyńska. W kręgu prawdy i kłamstwa*, red. S. Kalbarczyk, Warszawa 2010.

5. P. Kardeła, *Tajni współpracownicy bezpieki z województwa olsztyńskiego w latach 80. w dokumentacji byłej SB*, „Debata” 2010, nr 8 (35).

6. Informacja SB, k. 28.

7. *Słownik biograficzny profesorów Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie*, oprac. M. Falińska, M. Kubacka, A. Orłowska-Rychwał, E. Pietraszkiewicz, Olsztyn 2009, s. 139.

8. *Ibidem*.

9. M. Swianiewicz-Nagięć, *Wspomnienie o profesorze Stanisławie Sakowiczu (1896 – 1969)* [w:] *Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie we wspomnieniach*, red. J. Górnyczyk, Olsztyn 2011, s. 205.

10. *Ibidem*, s. 206.

11. *Ibidem*, s. 206–207.

12. T. Wolsza, „*Katyni to już na zawsze katy i katownia*”. W „*polskim Londynie*” o sowieckiej zbrodni w Katyniu (1940 – 1956), Warszawa 2008, s. 109–114.

13. *Mord założycieli. Rozmowa Wojciecha Pięciaka z Prezesem IPN Januszem Kurtyką*, „Tygodnik Powszechny”, 21 III 2010, s. V.

14. Informacja SB, k. 29.

15. M. Nagięć, *O powstaniu kortowskiej „Solidarności”*, „Solidarność Kortowska” styczeń 1981, nr 1, s. 2. Por. W. Gieszczyński, *Od narodzin „Solidarności” do Trzeciej Rzeczypospolitej. Przemiany społeczno-polityczne w województwie olsztyńskim (1980–1989)*, Olsztyn 2011, s. 53; B. Gaziński, *Powstanie i pierwszy okres działalności NSZZ „Solidarność” na Akademii Rolniczo-Technicznej w Olsztynie (1980–1982)* [w:] *Warmia i Mazury w 90-lecia odzyskania przez Polskę niepodległości*, red. *idem*, Olsztyn 2009, s. 70.

16. Skład ten został podany w piśmie z dn. 2 X 1980 r. zob. „Biuletyn informacyjny »Solidarność« ART–WSP” [Wydanie specjalne], 8 XII 2000, nr 29, s. 5, oraz w artykule: M. Nagięć, *O powstaniu...*

17. Relacja Wojciecha Ciesielskiego (3 grudnia 2011 r.).

18. R. Gieszczyńska, *NSZZ „Solidarność” 1980 – 1989, tom 5: Polska środkowo – wschodnia*, red. Ł. Kamiński, G. Walińska, Warszawa 2010, s. 178.

19. A. Friszke, *Polska. Losy państwa i narodu 1939–1989*, Warszawa 2003, s. 308. Por. S. Cenckiewicz, *Gdańsk Grudzień ’70. Rekonstrukcja – dokumentacja – walka z pamięcią*, Gdańsk–Warszawa 2009.

20. Informacja SB, k. 29.

21. A. Jutrzenka-Trzebiatowski, *Dwa lata więzienia za kandydowanie*, „Biuletyn informacyjny »Solidarność« ART–WSP” [Wydanie specjalne], 8 XII 2000, nr 29, s. 10.

22. Relacja Tadeusza Poźniaka (2 lutego 2012 r.)

23. Szerzej zob. W. Gieszczyński, *op. cit.*, s. 98–100.

24. M. Nagięciowa, *Czy szkoły wyższe powinny brać udział w ogólnopolskim strajku?*, „Solidarność Kortowska” kwiecień 1981, nr 4, s. 1. Zob. również: T. Banaszek, *Strajk w Kortowie*, *ibidem*; Z. Złakowski, *Solidar-*

ność olsztyńska w latach 1980–1981. Próba zestawienia faktów, Olsztyn 2000, s. 56–57; IPN Bi, 071/2/1/14, t. 1, *Sprawa obiektowa SB krypt. „Krag”*, Informacja dotycząca Międzyzakładowego Komitetu Założycielskiego Niezależnych Samorządnych Związków Zawodowych „Solidarność” w Olsztynie, k. 47–48.

25. Informacja SB, k. 29–30.

26. K. Krajewski, *Ostatni żołnierz II Rzeczypospolitej – Żołnierz Wyklęci*, „Biuletyn IPN” 2011, nr 8–9, s. 156.

27. IPN Kr, 074/188, *Charakterystyka nr 189 – Liga Walki z Bolszewizmem, proveniencji NOW i SN*.

28. Wszystkie te informacje znajdują się w publikacjach na temat krakowskiego Kedywu oraz odczyt „Celestyn Nagięć” na stronie internetowej: www.kedyw.info/wiki/Sylwetki.

29. O procesie m.in. Celestyna Nagięcia, syna Wawrzyńca, ur. 24 IX 1921 r. oskarżonego o przynależność do Ligi Walki z Bolszewizmem, zob. akta w krakowskim Archiwum IPN o sygnaturach: IPN Kr, 110/1080, t. 1–2; IPN Kr, 111/442.

30. *Skład osobowy Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność” przy ART w Olsztynie*, „Biuletyn informacyjny »Solidarność« ART–WSP” [Wydanie specjalne], 8 XII 2000, nr 29, s. 9.

31. K. Gottesman, *Falszywa pamięć PRL*, „Rzeczpospolita”, 13 XII 2002, s. A8.

32. Informacja SB, k. 30. Na temat ODA i październikowych inauguracji akademickich w Olsztynie, zob. A. Kopiczko, *Pięćdziesiąt lat Duszpasterstwa Akademickiego w Olsztynie* [w:] *Olsztyńskie Duszpasterstwo Akademickie. 50 lat Bogu i człowiekowi*, red. D. Konieczna, Olsztyn 2006, s. 51–89. Na temat kościoła i parafii NSP w Olsztynie i ich patriotycznego zaangażowania w okresie PRL, zob. A. Kopiczko, J. Żołnierkiewicz, *Dzieje kościoła i parafii Najświętszego Serca Pana Jezusa w Olsztynie 1903–2003*, Olsztyn 2003.

33. Ks. Julian Żołnierkiewicz był od listopada 1980 r. duszpasterzem „Solidarności” w Olsztynie. Więcej na ten temat, zob. R. Gieszczyńska, *op. cit.*, s. 178; *idem*, *Olsztyńska „Solidarność” 1980–1981*, Olsztyn 2008, s. 20; M. Wyrwich, *Kapelani Solidarności 1980 – 1989*, t. III, Warszawa 2009, s. 317–318, 331–332.

34. O jednym z takich TW, działającym również w środowisku byłej „Solidarności”, powstaje w Olsztynie obszerne opracowanie; nosić będzie tytuł „Dwa miliony” – informacja własna.